

Književne novosti

Prešernove poezije. Uredil A. Aškerc. Ljubljana 1902. Založil L. Schwentner. 231 str. Natisnil I. Lampret v Kranju. Cena elegantno vezanemu eksemplarju po 3 K. — Tisti slovanski listi, ki so do danes sploh omejnali naše izdaje, odobravajo moj način redakcije. Prepričan sem, da je sedaj, ko so nam pač znane vse poezije Prešernove, takšna enotna, harmonska izdaja namenjena tistim, ki hočejo samo uživati Prešerna, edino prava in — praktična.

Danes naj se dotaknem s par besedami nekega drugega, nemalo zanimivega vprašanja, tičočega se ureditve Prešernovih poezij.

Ruski učenjak in prevoditelj Prešerna, F. E. Korš, je zapisal v »Prešernovem albumu« na str. 810. naslednje tehtne besede: »Kako se morajo izdajati tisti pisatelji, katerih jezik se ne strinja popolnoma s sedanjim, vsebina pa je tako zanimiva, da neprenehoma vleče k njim bralce še danes? Po pameti je taka sodba naša: Takšne pisatelje, posebno tiste, ki so vredni, da se imenujejo klasiki, treba je izdajati vzpored po dvojnem načinu. Zaradi večine bralcev z vnanjimi izpremembami, ki se delajo samo zato, da bi oblika, kolikor je mogoče, ne motila veselja, ki ga provzročajo prednosti vsebine; ali te izpremembe ne gredo tako daleč, da bi škodile estetičnemu vtisku, razdevaje pravilnost in lepoto oblike. Zaradi učenjakov pa se izdajejo taki klasiki brez vsakih odstopov od originala, ker je težko služiti dvema gospodoma . . .«

Tako piše Korš. Njegove misli so zdrave, pametne.

Kadar bomo imeli Slovenci znanstveno akademijo — in to bo, bržčas o sv. »Nikoli« — takrat nam izdadó naši učenjaki Prešerna natanko po prvi izdaji iz l. 1847. To bo fotografsko veren ponatisk originala, po katerem bodo profesorji na bodoči ljubljanski univerzi — kdaj bo to? — predavali o Prešernu. Za učenjaške studije se ad interim dobí po raznih vseučiliških knjižnicah in tudi v ljubljanski licejski dovolj izvirnih »Prešernov« iz l. 1847.

Naša izdaja pa seveda ni namenjena filologom, nego tisti Korševi »večini bralcev«, ki se zanima za poetični duh Prešernov, ne pa za njegove črke. Naša izdaja je estetiška, umetniška in zato popularna v dobrem pomenu besede. Saj takšne popularne izdaje so bile dosedaj vse Prešernove izdaje: Jurčič-Stritar-Levstikova, Fischerjeva in znamenita Pintarjeva, samo da se naša bistveno razlikuje od vseh dosedanjih po načinu redakcije.

Ne utegnem se pečati z Levstikovimi popravki Prešernovega teksta v izdaji iz l. 1866. Ali eno stoji, in to je važno, namreč to, da je ravno ta Jurčič-Stritarjeva izdaja odprla Slovencem prvokrat oči, kdo in kakšen velik pesnik je Prešeren. K temu spoznanju je bil pač tudi veliko pripomogel Stritarjev krasni uvod. Slovenci so v tem izdanju lahko uživali Prešernovo poezijo, ne da bi jih bile motile nekatere anahronistne gramatične oblike iz prve izdaje (l. 1847.).

Prešernove znane, dandanes anahronistne slovnične oblike je s finim čutom popravil tudi prof. Pintar. Zato je tudi njegov Prešeren urejen za uživanje poezije, a ne za studije Prešernovih izvirnih jezičnih oblik.

Jaz sem si bil vzel za podlago svoje redakcije izvorno izdajo iz l. 1847., katero imam sam. Za tiste pesnitve pa, ki so se ponatiskavale v takozvanem »dodatku«, bil mi je merodaven Pintarjev tekst, ker mi rokopisi, kolikor jih je še, niso bili pristopni. Glede tistih »posmrtnih« pesmi — iz dodatka — sem se lahko zanašal na g. Pintarja, ker vem, da se je z lastno mu akribijo ravnal natanko po manuskriptih.

Kakor g. Pintar, tako sem tudi jaz Prešernove gramatične oblike, koder je bilo treba, modernizoval. To so tiste »zunanje izpremembe« — kakor pravi Korš — »ki se delajo zato, da bi oblika, kolikor je mogoče, ne motila veselja, ki ga povzročajo prednosti vsebine«. Kjerkoli se torej nahaja kaka anahronistna jezična oblika, to se dandanes vse popravi z mirno vestjo. Vsaka očitvidno kriva oblika se sme popraviti, samo da ostane v tekstu ista beseda, ki jo je pesnik bil sam zapisal. V tem oziru sem bil stopil samo za korak dalje nego g. Pintar. Ker je n. pr. oblika: *neiztrohnjêno* (srce) kriva, sem jo popravil, kakor treba (*neiztrohnelo*), saj ve vsak nižegimnazijec, da intransitivni glagoli ne morejo imeti pasivne oblike. V pesmi »Spomin M. Čopu« ima Prešeren v 19. verzu: »peró praznuvajoče«. Particip *praznuvajoč* je seveda nemogoč, nego edino pravilno je: *praznuječ*. Taka napaka ne samo da se sme, nego mora se popraviti! Da bi pa heksameter ne bil vsled krajše a pravilne oblike: *praznujoče* (pero) nepravilen, sem čisto z mirno vestjo podaljšal besedico pred v: *popred* — kar je isto! Besede Prešernove so ostale torej, dasi so korigirane, v bistvu iste; zmisel se ni izpremenil ni za las! V isti pesmi je v 2. verzu part. perf. pass.: *vkrotên kriv*. Pravilno je *vkročên*; zato se sme kaj takega popraviti.

V romanci »Hčere svet« sem zasledil v 4. verzu napako. V originalni izdaji stoji:

Ljubice pod okno dragi
pride marsiktero noč,
z deklico se pogovarjat,
dokler *se* napoči z or.

Stavek: »dokler *se* napoči zor« je nepravilen. Glagol *napočiti* ni refleksiven. Ne more se reči: »zor *se* napoči«, nego samo: »zor napoči«. Ne vem, je li Prešeren sam tako zapisal, ali mu je stavec pokvaril *se* v *se*. V Pleteršnikovem slovarju je sicer poleg pravilnega *napočiti* tudi *napočiti se*, toda to je pač le redek lokalizem, ki v književnem jeziku nima veljave! —

V »Izgubljeni veri« sem popravil tudi Prešernov izraz *bogstvo* v pravilno obliko *boštvo*, ker je oblika *bogstvo* po slovenskih glasoslovnih zakonih absolutno nemogoča. Fonetično bi se morala beseda pisati pravilno: *boštvo*. Prešernove krive končnice pri stopnjevanih adjektivih, zvezanih s subst., n. pr. *boljš rabo* (namesto: *boljšo rabo*), *največî hudo* (namesto: *največje hudo*), ter krive končnice participov, n. pr.: *cveteč* (namesto: *cvetoč*), dalje krivo obliko *zdravljíca* (namesto: *zdravíca*) itd. itd. retuširal sem povsod, koder ni branila — rima. Če se mi je vtihotapila kje kaka nedoslednost, je kriv morebiti tudi drobn tisk, ki otežuje korekturo.

Najslabši jezik ima Prešeren v prevodu »Parizine«, ki je ostal torso. Ta prevod je že Levstiku delal sive lasce. Prešeren je ustrelil tukaj veliko kozlov. Spijoč n. pr. namesto *speč* se ne more več pasirati. V 5. in 6. odstavku je

Prešeren prevajal izraz *die Schuld* z besedo »dolg« — kar je seveda nemogoče. Moralna »Schuld« ne more biti drugo nego »krivda«; Nемеc pa izraža moralni in denarni »dolg« z isto besedo *Schuld*. Kako se glasi ta izraz v angleščini, ne vem. Mislím, da je tudi g. Pintar nekoliko opíil »Parizino«; jaz sem šel dalje, ne da bi bil sprejel vseh Levstikovih predrugačb. V naši izdaji je »Parizina« vsaj takšna, da se dá čitati. Pri tem prevodu uredniku ni treba biti preskrupuloznemu zastran piljenja, ker ni originalno pesnikovo delo . . .

Kar se tiče interpunkcije, se ravnám že od nekdaj po načelu, da morajo veljati v pesmih ista, iz naravne logike rezultujoča pravila kakor v prozi. Po tem načelu sem korenito uredil tudi Prešernovo interpunkcijo.

V estetiško ali umetniško izdajo tudi nikakor ne sodijo tisti brezštevilni akcenti, ki jih ima izvorna izdaja skoro na vsaki besedi (!). Zato sem akcente, ki samo motijo čitatelja, opuščal; pridržal sem samo najpotrebnejše. Pa še sedaj je naglasnih znakov brž preveč nego premalo . . .

Prigodnico »Hradeckemu« in pa »Uvod« h »Krstu pri Savici« sem uredil tako, da so razvidne tercine, ker se dotični pesnitvi v tej obliki lože čitata.

Nekemu recenzentu ni prav, da sem prenaredil naslov Prešernovi knjigi. Da je bil zapisal pesnik sam na prvo stran: »Poezije doktorja Franceta Prešerna«, to je čisto naravno. Dandanes pa živa duša ne poprašuje po »poezijah doktorja Franceta Prešerna«, nego vsak Slovenec hoče imeti le — »Prešernove poezije«. Saj tudi nobeden Nемеc ne pravi: »Gedichte von Dr. Johann Wolfgang von Goethe«, nego le: »Goethes Gedichte« . . . »Poezije doktorja Franceta Prešerna« so za literarne zgodovinarje in učenjake, a »Prešernove poezije« so za njegove pesmi uživajoče čitatelje!

Tiskovne napake sem našel dozdej samo naslednje: Na str. XXXVI. čitaj v 3. vrsti odzdočaj: »Kaj pa je tebe treba biló?«; na str. 1. mora stati v 2. verzu »gesla« za besedo upu vejica; na str. 58. mora stati v prvem verzu: vanjga; na str. 191. mora stati v zadnjem verzu: obupa; na str. 205. pa čitaj v predzadnjem verzu: trpeče (ne: trepeče).

A. Aškerc.

Venec slovanskih povesti. VI. knjiga. Tiskala in založila »Goriška tiskarna« A. Gabršček 1902. — S to knjigo, ki obsega sama Sienkiewiczova dela, je pokazala »Goriška tiskarna« iznova, da razume potrebo časa. Sienkiewicz ni le eden prvih sedaj živečih slovanskih pisateljev, temuč eden prvih pisateljev svetovne literature sploh. Njegovo ime se s spoštljivostjo imenuje po vsem izobraženem svetu, s svojo genijalnostjo se je popel Sienkiewicz do ugleda in veljave celo pri narodih, ki zaradi prebogatega lastnega slovstva le malokdaj začutijo potrebo, seči po delu kakega tujega pisatelja. Da se je poskušalo v novejšem času tuintam izpodkopati njegovo slavo, kaže samo, da ima mnogo zavidljivcev, a to dejstvo je zopet le dokaz, da je v resnici velik . . .

Kakor znano, so hoteli nekateri izpričati, da njegov veliki roman »Quo vadis?« ni izvorno delo. No, če bi bil Sienkiewicz Slovenec, bi mu naši kritiki očitali nemara, da tudi glede oblike in umetniškega izvajanja nima nič »samosvojega«. Sienkiewicz se namreč ne drži trdno nobene slovstvene smeri, pri njem ni nič stereotipnega, iz njegovih del nam zvone, če se hočemo tako izraziti, vse mogoče umetniške struje.

Pri nas, ki sklepamo tako radi iz vsebine kakega leposlovnega spisa na značaj pisatelja, na njegovo »vernost« in »nevernost«, na njegovo »moralnost« ali nemoralnost« — pri nas, ki ne vemo, da je umetniku na voljo, dano, lotiti se kateregakoli predmeta, ne da bi se moral identifikovati s tem kar nam podaje, in ne da bi imel kdo pravico, podtikati mu ta ali oni namen — pri nas, ki ne vemo, da se mora tudi v prozi — podobno kakor v poeziji v ožjem pomenu besede — oblika kolikor toliko prilagoditi vsebini, bi smatrali to bržčas za kak nedostatek.

No, Sienkiewicz niti enakega jezika ne piše povsod, pri njem se tudi jezik in slog ravnata po vsebini umotvora, po značaju oseb, katere nam predstavlja, po času, v katerem se gode njegove povesti. A baš ta razlika je tisto, v čemer se kaže pisateljeva univerzalnost in kar vzbuja pred vsem naše občudovanje. Kakor le malokateri pisatelj se zna Sienkiewicz poglobiti v življenje raznih dob človeške zgodovine, kakor le malokdo zna on razgrniti značilne poteze različnih stoletij, dati vsaki svoji povesti oni okvir, ki se ji edino prilega, ter vzbujati v čitatelju pravo in pristno občutje . . .

Skrajni čas je, da se i mi Slovenci vsestransko seznamimo s Sienkiewiczem, in naravnost domoljubno delo se mi zdi, da nam podaje »Goriška tiskarna« toliko tega znamenitega pisatelja, na katerega smemo biti kot Slovani po vsej pravici ponosni tudi mi Slovenci.

Izmed treh povesti, ki jih obsega najnovejši zvezek »Venca«, je zadnja: »Poroka po pomoti« morda najbolj zabavna, toda najmanj globoka. Nje veljava tiči v tem, da nam podaje v njej pisatelj pristno in veleznačilno sliko iz ameriškega življenja. S to sliko nam je Sienkiewicz pokazal, kako daleč sega njegovo poznanje človeških razmer in kod vse je opazoval življenje.

V prvi povesti (»Črtice z ogljem«) pa nas seznanja pisatelj pač z nižjimi sloji svojih ožjih rojakov. Končuje se povest navzlic veselemu tonu, s katerim se pripoveduje, s pretresljivo tragiko. Da, način, kako Repa zvrši svoje grozno dejanje, hladnokrvnost, s katero pobije svojo ubogo ženo, ki se je — in naj se čuje to še tako paradoksnost — iz gole ljubezni do njega vdala drugemu, osupne nekoliko. Za hip se zazdi človeku, kakor bi bilo kaj takega nemogoče, toda če se vse natanko preudari, se kmalu dozna, da strašni čin ni v neskladju z značajem storilčevim. Bolj iz neke vrste fanatizma izvira to dejanje nego iz globokosti moralnega prepričanja, a kar je najčudnejše — Repa nam navzlic temu vzbuja usmiljenje in sočutje . . .

»Ta tretja« je povest iz umetniških krogov. V tej povesti je Sienkiewicz bolj subjektiven nego v ostalih dveh. In to je povsem naravno. Tu je imel priliko, povedati lastno mnenje, ki ga ima o umetnosti. Misli, ki jih izraža v tem oziru, so ravno tako jasne kakor duhovite.

Vse tri povesti pa se odlikujejo po prekrasnem humorju, po onem pristnem humorju, za katerim ne tiči prav nič tiste zoprne prisiljenosti gostilniškega dovtipa, po humorju, ki se pojavlja kar sam od sebe ter vre kakor bistra studenčina na dan . . .

Jezik v prevodu bi si želel jaz semterja pač malo boljši. Če je prelagatelj pogodil napram izvirniku vselej pravi izraz, nisem zasledoval. Včasih napravlja vtisk, kakor bi temu ne bilo tako. Zdi se tudi, da se pazi na tiskovne hibe premalo vestno. — Knjigo že zaradi njene slovanske vsebine toplo priporočamo našemu občinstvu.

Dr. Fr. Zbašnik.

F. S. Finžgar: »Divji lovec«. Narodni igrokaz s petjem v 4 dejanjih. Ljubljana 1902. — To znano narodno igro, ki je bila sprva natisnjena v »Domu in Svetu«, je izdal sedaj pisatelj v posebnem pretisku. V bistvu je drama takšna, kakršna se je z uspehom igrala v lanski sezoni na ljubljanskem odru, samo tupatam je Finžgar kaj opilil in pre naredil. O igri sami smo pisali takrat, ko se je bila uprizorila prvič (glej »Ljubljanski Zvon«, letošnji letnik, str. 282.), zatorej nam sedaj ni treba več pisati o njej. Finžgarjev »Divji lovec« zasluži po pravici naziv narodnega igrokaza, to se pravi ljudskega igrokaza, ker je dobro zadeta slika iz življenja našega ljudstva na kmetih. »Divji lovec« se uprizarja sedaj tudi že po raznih čitalniških odrih ter tako vzbuja z Govekarjevimi »Rokovnjači« in »Desetim bratom« vred med našim ljudstvom zanimanje za dramatično umetnost.

A.

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti: 1. Rad, knjiga 148., (razredi filologijsko-historijski i filozofijsko-juridički) ima nastopno vsebino: Jezične osobine u kotaru karlovačkom. Od R. Strohala (Svršetak). — »Pjerin« Marina Držića. Od Pere Budmana. — Sigetski junak u povjesti hrvatskoga pjesništva. Od dra. Milivoja Šrepela. — Rad dra. Jovana Subotića na školskoj knjizi. Od Gjorgje Magaraševića. — O genealogiji Držića. Od Nestora Petrovskoga.

2. Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, urednici dr. T. Maretić i dr. D. Boranić, obsega Maretićevo razpravo »Stajaci brojevi u narodnoj našoj epici« in nastavek Lovretićeve slike »Otok (u Slavoniji), Narodni život i običaji.

Poleg Budmanove razprave, ki kaže, da je Držić za osnovo svoje komedije »Pjerin« vzel Plautove »Menacchme«, nas osobito zanima činjenica, da je bil sigetski junak do Jelačića hrvatski umetni poeziji to, kar je bil narodni kraljević Marko.

Z zadovoljstvom naznanjamo publikacije jugoslovanske akademije, a obžalujemo, da se ideal, ki ga znači ta naslov, tako malo uresničuje; zakaj mi Slovenci, del Jugoslovanov, ne podpiramo akademije ne duševno ne gmotno; niti enega Slovenca ni med predplatitelji.

Dr. Fran Ilešič.

Matica Hrvatska. Vjekoslav Klaić. Krčki knezovi Frankapani. Knjiga I. Od najstarijih vremena do gubitka otoka Krka (Od godine 1118. do godine 1480.). Sa 41 slikam i rodoslovnom tablom Frankapana. Zagreb 1901. Izdanje Matice hrvatske. 8°. VII+352 str. Profesor V. Klaić in njegova založnica Matica hrvatska sta nedvojbeno ustregla čitajočemu občinstvu hrvaškemu z delom, ki mu prikazuje eno najimenitnejših plemenitih rodovin, ki se je odlikovala po svojem bogastvu, vplivu in politični važnosti v zgodovini hrvaški. Obširno je popisano ogromno vladanje teh knezov, ki je v 1. polovici 15. stoletja po smrti bana Nikole Frankapana obsezala skoro vso tedanjo deželo Hrvaško. Tretji del govori o krških knezovih Frankapanih kot baronih hrvaško-ogrskih do izgube otoka Krka. (Str. 161.—293.) Škinelina loza propada. V tej dobi se dviga sila in ugled te porodice, ki stopa v zvezo z nemškimi rodbinami (n. pr. s celjskimi grofi) in italijanskimi (s Carrara v Padovi), stopa v zvezo s Habsburžani. Njegovi člani opravljajo službo bansko.

Dr. Stjepan Gjurašin. Ptice. Prirodopisne i kulturne crtece. Dio drugi. Sa sedamdeset i dvije slike i kazalom imena pticâ za oba diela.

Zagreb. Naklada Matice hrvatske. 1901. 8°. 369 str. — Knjiga se odlikuje kakor prejšnji del s svežim in zanimivim pripovedovanjem, ki se bode vsakega čitatelja ugodno dojmilo. Vsebina je zajeta iz najboljših virov. Najzanimivejše so seveda kulturne beležke, popis lova, zgodovinske črtice, n. pr. o sokolarstvu, o golobih pismonošeh. Vsaka ptica ima zabeleženo poleg hrvaških in slovenskih imen tudi latinsko in nemško ter večinoma tudi italijansko *R. Perušek.*

Пјесме Авда Хасанбегова Карабеговића. БЕОГРАД. 1902. (Pjesme Avda Hasanbegova Karabegovića. Belgrad 1902.) — V srbsko-hrvaški literaturi srečavamo čimdalje več pisateljev islamske vere. To je veselo znamenje. In imena, ki zastopajo moderno pesništvo, so na dobrem glasu. Mirza Safvet beg Bašagić-Redžepašić ter Riza beg Kapetanović-Ljubušak n. pr. sta objavila že vsak svojo zbirko pesmi. Najmlajši srbsko-hrvaški pesnik musliman pa je prerano umrl Hercegovec Avda Hasanbeg Karabegović, čigar pesmi je izdal njegov pobratim Svetozar Đorović. Na smrtni postelji je bil poslal Avda Hasanbeg svojemu pravoslavnemu prijatelju Đoroviću svoj rokopis, a pesnik sam je umrl, šele 22 leten, poprej nego so zagledale njegove poezije beli dan. Avda je nežnočuteč lirik. Pesnim se pozna, da so potekle iz mladega srca. Veliko med njimi je začetniških. Ali v zbirki najdeš stvari, ki pričajo o pravem pesniškem geniju. Skoro tretjina vse zbirke ima trajno ceno. Avda Hasanbeg rad filozofuje o raznih vprašanih življenja, zato je napisal več takozvanih reflektujočih pesnitev. Tudi trije prevodi so v njegovem zborniku; prevedel je namreč iz slovenske literature pesnitve: »Osvoboditeljica sužnjeva«, »Večna luč« in »Jaz« našega urednika.

Avda Hasanbeg pripada tistim literatom muslimanske vere, ki se očitno priznavajo za Slovane. Hasanbeg je moral ravno zaradi svojega srbskega mišljenja mnogo bridkega pretrpeti od svojih sovornikov, kateri ne znajo ločiti vere od narodnosti, kateri se samo zato, ker so muslimani, rajši prištevajo Turkom. Kako težko pa je muslimanskemu Slovanu ločiti vero od narodnosti, o tem priča ravno Hasanbeg sam! Čeprav sam pravi v neki pesmi, da je Srb, vendar tiči tako globoko v svoji orientalski zmoti, da poje tudi himno — sultanu Abdul-Hamidu (!), katerega je že rajni Gladston imenoval največjega morilca 19. stoletja. »Slovan« Hasanbeg opeva turškega sultana, ki preliwa kri slovanske raje! Kakšna, res, krvava ironija! Pa, ker je sultan iste vere kakor pesnik Avda Hasanbeg, zato opeva »zmagovitega« — nad slovansko rajo zmagovitega! — kalifa! Daleč »smo« še, daleč v srednjem veku tam doli v Bosni in Hercegovini!

A. A.

Jan Rokyta: »Viděl jsem duši ženy . . .« Knjiga pesmi, izdal pisatelj Adolf Černý, urednik »Slovanskega Přehleda«, v Pragi. 1902. Cena 1 K 50 h. — Znani nam urednik g. Adolf Černý je izdal označeno knjigo kot peto zbirko svojih pesmi. Pred njo so izšle: »Když se připozdívá« (1897), »Světla a bludičky« (1898), »Lilie z Tvých zahrad« (1899) in »Lekníný na hlubinách« (1900). Sedaj izdana knjižica ima dedikacijo »Tobě ženo mých snů!« S tem je tudi označena vsebina: pisatelj nam podaja nežno liriko, pevano v slavo njej, ki si jo je izsanjal. Sanje njegovega snu, beli metulj, bela lilija, labod mu je žena njegove ljubezni, in že počuti, da mu zarašča belo cvetje vse, kar je bilo nekdanj zlega v njem. Vsa knjiga: »Viděl jsem duši ženy« je ena sama velika himna na žensko dušo, na tisto, kar je poetičnega v ženski naravi, kar je večno žensko in kar nas zato povzdiga. V teh pesmih ni ne sence kakega pesimizma,

kake ironije; vse je apoteoza ženstvenosti. Črna poezija je polna tople miline, mehka je in muzikalna. Sreča in radost mu polnita dušo in glasno pojo strune njegovih čutov. Njegova v sreči spesnena lirika je niz lepega in nepri-siljenega. Intimni svoji liriki zna podati Črný vsekdar lepo situacijo, slikovite obrise široke narave v mnogovrstnih njenih oblikah in učinkih.

Dr. Vladimir Foerster.

M. Zdziechowski: Odrodzenie Chorwacyi w wieku XIX. W Krakowie, czcionkami drukarni »Czasu«. 1902. 217 str. 8°. Odbitka z »Przeglądu Polskiego«. Nakladem autora. — M. Zdziechowski, vseučiliški profesor v Krakovu, je v razvoju poljskoslovanskega vprašanja velezanimiv pojav. Pri nas na jugu je širšemu občinstvu najbolj znan s časnikarskih shodov, dubrovniškega (1901) in ljubljanskega (1902). Prof. Zdziechowski je predsednik krakovskega »Slovanskega kluba«. On želi zlasti premostiti vsemu slovanstvu nevarni prepad ruskopoljski. Rus Kulakovskij nam je podal temeljito delo »Ilirizm«, a Poljak Zdziechowski je iz tega in drugega gradiva v obliki duhovitih esêjev povzel pojme, ideje. »Novih posameznosti hrvaški čitatelj ne najde v mojem delu, novo je le stališče avtorja kot Poljaka«, pravi Zdziechowski sam (216). Činjenica je, da med svetom germanskim in slovanskim zija širok prepad (214). Kaj naj počnemo s kulturo, z zapadnoevropsko kulturo? Ali je bolje, jo porušiti in na njenih razvalinah ustanoviti nov red ali pa jo popraviti, poplemenititi? V prvo smer je to pitanje v dobi romantike razvijal Lermontov, v drugo — poezija poljska; prvo filozofijo, ki je revolucionarna, zastopata najbolj prosvetljena predstavitelja duha ruskega, velika, a med seboj si tako neslična anarhista — Hercen in Tolstoj, za drugo pa so goreli poljski pesniki (na pr. Mickiewicz). Vzporejajoč najznamenitejše duševne proizvode poljske in hrvaške (Mickiewicz, Krasinjskega, Vraza, Mazuranića, Preradovića), je uvidel posebno sorodstvo teh dveh narodov, samo Hrvati v svoji manjši zgodovini doslej niso mogli popolnoma razviti svojih moči. Ilirizem je v srcih hrvaških in slovenskih rodoljubov vnel ogenj vere v poslanstvo naroda, otvarjajoč pred malo Hrvaško široko obzorje zedinjenega južnega slovanstva (24 in 70), in to mu je dalo nesmrtno moč. Vraza je očuvalo vseh obupov in blodenj in mu ohranilo to srčno ravnovesje in plemenito sigurnost samega sebe, ki so jo na njem občudovali prijatelji (72). Njegove »Djulabije« so pesem o sili ideje, ki druži južne Slovane s skupnostjo teženj. Mažuranića znači vnema človeka, ki si je siguren zmage, ki jasno zre v bodočnost, ki ve, da je na dobri cesti, a si je obenem v svesti truda. Preradovićevo dela prešinja vznesena vera v ljubezen, ki ureja svet, v večnost ideje v menjajočih in izpopolnjujočih se oblikah, njegovo življenje pa čistost ljubezni osebne in ljubezni do domovine, in ta čistost je potekla iz globoke religijnosti V Šenojevem »Karamfilu sa pjesnikova groba« prisegata mlad Slovenec in Hrvat na Prešernovem grobu vernost in ljubezen narodu, zamenivši kult Schillerjev s kultom Prešernovim. Schiller in Prešeren! (Prim. moj spis »Prešeren in slovanstvo« zlasti na str. 43.)

Redko sejani so med Slovani možje kakor Zdziechowski, ki bi temeljito poznali slovstva drugih slovanskih plemen. Radi tega pa plava tudi po nejasnem slovanska ideja. Delo Zdziechowskega je veličastna slika slovanskega vprašanja in je zbudila na Hrvaškem občo pozornost. Ako me ne prehitijo Hrvaška, ga poslovenim.

Dr. Fr. Ilešič.

Vekoslav Kukovec: — *Narodno gospodarstvo*. Celje 1902. Natisnil Drag. Hribar. Cena 60 stotink. — Mladi pisatelj Kukovec je resen mož, poln resničnega rodoljubja in trdnega prepričanja. Lotil se je jako važnega predmeta, narodnega gospodarstva. Poučiti hoče naše ljudi, kako važno je to vprašanje za obstanek vsakega naroda, kakor posameznika ter posameznih stanov. V pričujoči knjigi govori Kukovec o ščedljivosti in zapravljivosti, o tem, kako daleč sega ščedljivost, kako naj se vadi ščedljivosti mladina, in končno razpravlja o razumnem gospodarstvu. Knjigo priporočamo, da se razširi med našim ljudstvom; to utegne donesti več dobička nego kake puhle politične fraze.

»**Novi akordi.**« II. letnik, 3. številka. November. — Ena skladba je v tem sešitku, ki vzbuja pozornost in ki ima res nove akorde, nove misli, da jih je muzik upravičeno vesel. Dr. Gojmira Kreka slavospev za en glas je to, vglasbenje nežne Kettejeve pesmi: »Zaprta so njena okenca«. Pesnikove besede in skladateljeva muzika se spajajo v eno; duša, ki se zrcali v Kettejevih stihih, najde odmeva pri skladatelju, ki udari v strune, da ponovi le še glasneje in učinkljiveje, kar ga je razvnelo. Hvaliti je tudi Josipa Ipavca čveterospev »Imel sem ljubi dve«, učinkljivo, lahko in interesantno pisano skladbico, ter Rista Savina »barkarolo« za klavir, ki priča o spretnosti pisave o dobrem znanju klavirskega skladanja. Emila Adamiča klavirski skladbi »Spominski list« ni, žal, moči tega priznati. Priprosta je dr. Benj. Ipavca »romanca« iz opere »Tičnik«, pošteno občutena. Ivan pl. Zajc je vglasbil latinski »Pater noster« za en glas, gosli in harmonij ali klavir. Poznejšega Verdijskega akordi zvone iz te skladbe, a ne njegova moč. Vilko Novak je poslal moški zbor »himno«; želi si biti efekten, ni pa izviren. Pridejana je h koncu Julija Juneka rezka »mazurka« za klavir.

Dr. Vladimir Foerster.

»**Maričon.**« Lirska opera u 3 čina. Spjevao M. S. Uglasbio Srečko Albini. Zagreb 1901. — Novembra je uprizorila naša opera novo tridejansko opero mladega hrvaškega skladatelja Srečka Albinija. Radi tesnega prostora ne navajamo vsebine libreta ter premotrimo rajši natančneje glasbo v operi. Miloglasna, izrazna melodika, zdrava ritmika in jasna, kratka pa jedrnata oblika vseh točk dela, ki nima preobširne osnove, so nedvomne in gotove vrline v »Maričoni«. Zlasti melodika je dokaj razvita in uveljavljena v skladateljevi umetnosti, ki je v njej ustvaril nekatere jako simpatične momente, izmed katerih omenjamo pred vsem lepo pesem Katuše: »Ta tako u me nema blaga« in sentimentalni spev Cviete: Iz srca moga ode pokoj moj«. Najlepša točka opere pa je brez dvoma dvospev Maričoni z Grenadieuxem, ki je poln globokih in iskrenih čuvstev ter vršiči v močni gradaciji. V teh nekoliko omenjenih taktih, po teh nekoliko iskrenih tonih, ki so izniknili iz skladateljevega srca, smo spoznali njegovo obilno kompozicijsko nadarjenost, ki opravičuje za prihodnost k lepim nadam.

Škoda, da se skladatelj ne oprijema ne po obliki cele opere, ne po vsebini povsod čisto umetniške, moderne, napredne dobe. Njegovo delo sodi po svojih zaključnih glasbenih točkah k predwagnerjevskim vzorom. Po vsebini je odkrit pristaš stare (semintja novodobne) italijanske opere, obenem pa je